

KEMALPAŞA DAĞI ETÜDÜ (İZMİR İLİ)

Joel VERDIER

Kemalpaşa dağı, İzmir ile Menderes kristalin masifinin kolları arasında 1500 metreye kadar yükselen, 20 km çapında kalker bir masiftir. Strüktürü karmaşıktır; bununla beraber SW-NE doğrultusu üstün bir durumdadır. Kemalpaşa dağım kuzeyde WE doğrultulu faylar keser ve başka bir kalker masifi olan Manisa dağından ayırır.

A. Philippon, her iki masifi de Toros-dinarik «alpin» silsileleriyle çağdaş, Doğu Ege'nin kıvrılmış bir silsilesine ait kalıntı parçaları olarak kabullenmişti. Bunların stratigrafisi belirsiz kalmış, özellikle kalker ve flişin nispi durumu kesinlikle tesbit edilememiştir.

Gerçekten de fliş, kalkere nispeten depresyon halinde olan siyon ve çukurlarda muhafaza edilmiş ve kalker-fliş kontaktları ekseriya fay düzlemi veya kaymalardır. Masif şiddetli dislokasyona uğradığından, flişin veya çeşitli kalkerlerin tam bir kesitini görmek mümkün değildir.

Bununla beraber, Kemalpaşa dağında, bir takım lokalize mostralardı yardımcıyla kesin bir müşahede yapılabilir; bu suretle de bir stratigrafi tesbit edilebilir. Masifin batı yönünde, Işıklar ile Kavaklıdere arasında, bir kesit, fliş ve kalkerlerin normal teakubunu gösterir :

1. Beyaz kristalin kalker; kaidesinde bazan dolomitiktir.

2. Kretase fosilli kalker:

200 metre neritik fasiesli koyu mavi kalker : İlk önce mollusk kabukları görülür ve bunlar arasında Rudist var. Bundan sonra Senonian yaşında yapışkan Foraminifer seviyeleri belirir : *Textularia*, *Cuneolina*, *Nezzazata* sp.

Turonien— 50 metre civarında bazan plâket halinde, tabakalanmış, çok ince strüktürlü, bej ve gri renkte, ince kalker. Mikrofaunası şudur : *Gümbelina*, *Globotruncana linnei* (d'Orbigny), *G. lapparenti* (Brotzen), *G. appenninica* (Renz) ve *Lagena* ile *Fissurina* gibi tek karenli formlar.

Alt Senonian— 40 metre Santonienne has olan, iyi muhafaza edilmiş, çok zengin mikrofaunalı, silis nodüllü ince kalker : *Gümbelina*, *Globotruncana linnei* (d'Orbigny) (iki karenli grup), *G. lapparenti* (Brotzen), *G. concavata* (Brotzen), *G. linnei tricarinata* (d'Orbigny, Quereau), *Globigerina cretacea* (d'Orbigny), *Bolivina* sp.

Üst Senonian — Fasies daha detritik olur. 60 metre breşik kalker, silis nodüllü tabakalanmış kalkerle alternans halindedir. Bazı seviyeler Mestrihtien yaşında karakteristik faunaya ait bol fosillidir : *Orbitella* sp., *Lepidorbitoides socialis* (Leymerie), *Omphalocyclus macrosporus* (Lamarck), *Maissonella*, *Rotalides*, *Polipyce*.

3. **Flise geçiş zonu** : Ancak birkaç metre breşik kalker, marnlı kalker ve marn.

4. **Fliş** : Mestrihtien kalkerleri üstünde normal kontakla durur ve başlıca siyah ve gri şistlerden teşekkül etmiştir. İnterstratifikasyonları :

- Kretase kalker elemanlı konglomera;
- Az kalın banklar halinde, yeşil, siyah, kırmızı marn, marnlı kalker, kalker;
- İnce kumtaşı, iri kumtaşı, mikrobreş, radiolarit.

Bütün bu formasyonlar alternans halinde olup, fosilleri yoktur.

Böylece, fliş, stratigrafik bakımdan, Mestrihtien kalkerleri üzerinde bulunur. Bu, alpin tipte bir fliş örneğidir.

Mestrihtien detritik kalker, devamlı olarak masifin batı yönünde, flişle az çok normal kontakt halinde bulunur. Doğu yönü, bir tek mostrada görüldüğü gibi, dislokasyona uğramıştır : flişle olan kontaktında diabazlar zuhur eder. Kalker-fliş kontaktının güneyinde de diabazlar vardır. Bu diabazların dayk mı, yoksa sili mi teşkil ettiklerini bilmek zordur, bunlara ofiolit demek biraz güçtür.

Kemalpaşa dağı, Menderes kristalin masifinden 1000 metreden fazla bir kalınlıkta olan bir Neojen detritik serisiyle ayrılmıştır. Seri, aşağıdan yukarıya doğru olmak üzere, şunları kapsar :

- Mesozoik kalker ve yeşil sahre çakılları havi puding;
- Alternans halinde, Gastropod'lu marnlı kalker, marn, gravye, mikrobreş, kumtaşı;
- Linyit : az kalın bir bank;
- Psödopizolitik kalker, kavkılı kalker;
- Yine puding ve marn.

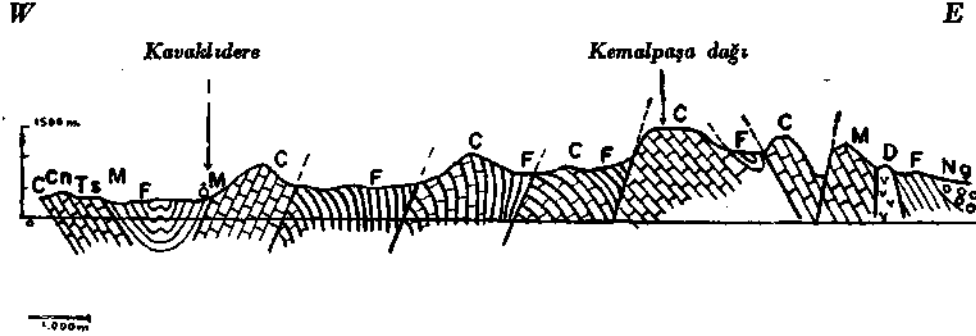
Bu seri 15-40° ile güney doğrultusunda dalar. Kemalpaşa dağı güneyinde, İzmir-Torbalı yolunda, göl kalkerleri zuhur eder ve güney doğrultusunda daha zayıf şekilde dalarlar. Karakteristik fosil bulunmadığından, bu Neojen formasyonlara kesin bir yaş vermek zordur. Oppenheim bunlara kısmen Miosen yaşını vermişti.

Bu masifteki kıvrılmalar fay, ekay ve sivri senklinal halinde belirir. Kalker şiddetli dislokasyona uğramıştır. Faylar, Doğu Ege silsilesinin doğrultusu olan SVV-NE ya doğru sıralanmıştır. Ekaylar fliş ve kalker alternanslarına sebebiyet vermiştir. Fliş ya sivri Senklinallerde muhafaza edilmiş, veya kalkerler içerisinde sokulmuştur. Buna benzer sokulmalar kalker tepelerinde görülebilir. Böyle olmakla beraber, Kemalpaşa dağı güneyindeki hareketler daha zayıf idi : kalker ve fliş, yavaşça, göl Neojeni altına dalar. Kemalpaşa-İzmir yolu, geçit yakınlarında, sivri bir senklinali temsil eden bir fliş bandına geçer. Senklinalin yanları Mestrihtien kalkerinden teşekkül etmiş ve batıda masifi çevirmiştir. Bu senklinaldeki fliş şiddetle kıvrılmıştır.

Post-Neojen bir Struktur daha önceki tektonik üniteleri durdurur. Struktur şunlarla belirir :

- İzmir körfezini uzatan depresyonla ve
- Gediz çöküntüsüne bağlı bir batı-doğu çukuru olan Kemalpaşa vadisiyle.

Bunlar, breş ve fay aynaları bulunan, tektonik çukurlar, yani önemli arızalardır. Neojen bazan çok yükseklerde, Mesozoik kalkerleri üzerinde durur. Bu arızaların hâkim doğrultusu batı-doğudur.

Şek. 1 - Kavaklıdere ve Kemalpaşa dağı zirvesi kesiti

C = Kristalin kalker; Cn = Senomanien; T = Turonien; S = Senonien; M = Mestrihtien;
F = Fliş; N = Neojen; D = Diabaz.

SONUÇ

Kemalpaşa dağı etüdü yardımıyla, masifin batısında bulunan nispeten sakin bir bölgedeki flişin durumu tesbit edilmiştir. Fliş, yaşı iyi bilinen Mestrihtien kalkerleri üstünde durur.

Bu donelere dayanarak fliş ile ofiolitlerin yaşı, kalker-fliş devamının görülemmediği Manisa dağında tahmin edilebilir.

Menderes masifi kenarındaki Kemalpaşa dağı strüktürünün karmakansıklığı ve stratigrafik teferruatı Doğu Ege bölgesinin özelliklerini teşkil eder.

Neşre verildiği tarih 29 Temmuz, 1963

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- CHAPUT, E. & HAKKI, I. (1930) : Recherches sur la structure de la region de Smyrne. *Publ. Inst. Geogr. Univ. İstanbul*, no. 1.
- OPPENHEIM, P. (1919) : Das Neogen in Kleinasien. *Zeitsch. Deutsch. Geol. Ges.*, 70.
- PAREJAS, E. (1940) : Le flysch cretace des environs de Smyrne. *Publ. Inst. Geol. Univ. İstanbul*, no 6.
- PHILIPPSON, A. (1898) : La tectonique de l'Egeide. *Ann. Geogr.*, Paris.
- PINAR, N. & LAHN, E. (1955) : Nouvelles considerations sur la tectonique de l'Anatolie (Turquie, Asie Mineure), *Bull. Soc. Geol. France - Notes et Memoires*. S.11-34.